

Književna poročila.

Viktor Freiherr v. Hein. Ein Gedenkblatt. Von Ministerialrat Wilhelm Haas. Wien, in Jänner 1915.

Bivši deželni predsednik kranjski, Viktor baron Hein, ki je dne 6. decembra 1914 umrl Dunaju, je tu popisano po svoji osebnosti, svojih nazorih in delih, zlasti iz dobe, ko je načeloval politični upravi na Kranjskem. Pisatelj g. V. Haas, sedaj ministrski svetnik v ministrstvu za javna dela, se je čutil v to po pravici poklicanega, ker je bil v Ljubljani mnogo let prezidialist pok. barona Heina, njegov stalen spremljevalec in zvest zaupnik. Naravno je in sam priznava, da so mu te spominske liste narekovali predvsem subjektivni momenti. Vendar pa kaže njih vsebina, da se je avtor trudil podati vsestransko sliko, kateri ne bo odrekal točnosti in objektivnosti, kdor je tudi imel priliko opazovati od blizu delovanje in stremljenje odličnega pokojnika. Baron Hein je zatisnil svoje oči v času, ko je javno presojanje političnih oseb in dogodkov stopilo v ozadje vsled vojnih dogodkov, in tako se je tudi domače časopisje le mimogrede spominjalo moža, ki je v letih 1892 do 1905 tako mogočno vplival na politične in gospodarske razmere v kronovini Kranjski. Lični in v gorkem zlogu pisani spominski listi g. Haasa so torej izpopolnili nastalo vrzel in se bodo kasneje gotovo porabljali pri presoji polupretekle politične uprave na Kranjskem. Naj iz njih tukaj posnamemo le nekaj reči.

Pok. Viktor baron Hein je bil rojen l. 1850. v Opavi, drugi sin poprejšnjega prvega predsednika poslanske zbornice in pravosodnega ministra dr. Franca barona Heina. Dovršivši študije je služil dve leti v politični upravi nižjeavstrijski, l. 1873. pa je bil poklican v poljedelsko ministrstvo. Odtod je bil l. 1878 imenovan za tajnika pri namestništvu v Gradcu. Od l. 1881 je bil okrajni glavar, najdelj v Mariboru, dokler se l. 1891 ni zopet povrnil v Gradec kot namestništveni svetnik. Že v jeseni l. 1892 pa je bil imenovan za naslednika deželnemu predsedniku baronu Winklerju na Kranjskem, kjer je ostal do jeseni l. 1905. Prišel je potem za prvega sekcijskega načelnika v notranje ministrstvo, a l. 1909 je stopil iz aktivitete. Že poprej v Ljubljani mnogo odlikovan, posebno s tajnim svetništvom, in uvrščen v tretji činovni razred, je l. 1909 dobil še red železne krone I. razreda in kmalu potem tudi častno mesto kanclerja Franc-Jožefovega reda. Nazadnje je bil še predsednik „občega oskrbovalnega zavoda“, pa vsled naraščajoče bolehnosti se je moral odpovedati tudi tej delavnosti. Grob ima na pokopališču v Ober-St. Veit na Dunaju.

Pisatelj poudarja, da je bil pok. baron Hein mož izredno krepkega intelekta, hitre odločnosti in vstrajne energije, obenem pa čudovito delaven. Poznal je osebne zadeve vsega svojega uradništva, bil vedno poučen o stanju važnejših agend, je vse delo deželne vlade osebno nadziral, poleg tega pa sam koncipiral obsežne odločbe in važna poročila za centralna mesta. Da je vse ogromno delo sproti reševal, je delal pozno v noč. Pri izpitih se je natančno prepričeval o zmožnostih uradniškega naraščaja, ni gledal na podrobno znanje zakonov, pač pa na to, ali se kandidat vobče orientira. Pri inšpekcijah si je poslovanje oblastev temeljito ogledal in nedostatkov ni pustil izpred očíj, dokler niso bili odpravljeni.

Tudi v finančni upravi je uzorno izpolnjeval svoje dolžnosti. Osebito povodom davčne reforme je načeloval sejam s polnim stvarnim zanimanjem.

Pravega moža na pravem mestu se je pokazal baron Hein ob času velikončnega potresa. Živahen in temeljit, kakor je bil, je organiziral prvo pomoč v Ljubljani, dal okr. glavarstvu vse potrebne inštrukcije, je poročal natančno na Dunaj in znal zanimati celo monarhijo za bedno deželo. Veletolažljiva pot cesarja v Ljubljano, najpotrebnejši pomožni fondi itd. so bili prvi plodovi njegovega truda. Državna sredstva za popravo škode je dosegel hitro z opetovanimi osebnimi intervencijami v finančnem ministrstvu in na drugih centralnih mestih. Po vsej pravici je njegovo ime ovekovečeno na raznih spominskih ploščah v deželi.

Baron Hein je bil strogo ustavnega mišljenja, toda obenem trd zastopnik državne avtoritete. Pri deželnem zboru je odlično sodeloval, zlasti tudi v sejah odsekov. Ni bil „sijajen“, toda bil je spreten, jasen in učinkovit govornik. Sam sebi strog, je bil tudi drugim strog šef, „eine Herrennatur“, ki se tudi trdega ukrepa ni bal, če se mu je zdel potreben v višjem interesu. Vendar pa je bil globoko dobre narave. Baron Hein je bil odkrit Nемеc, toda zelo v konservativnem zmislu, postavljajoč v prvo vrsto državno idejo, torej brez nestrpnosti in odklanjajoč enostranske težnje. Krivica se mu je delala, če se ga je dolžilo nasprotstva slovenskemu narodu. Bil je pač nasprotnik tega ali onega ekstremnega narodnega pojavnja, „nie aber war er von einer Voreingenommenheit gegen die Nation als solche erfüllt, deren tüchtige Gesinnung, hohe Begabung und regen Sinn für das öffentliche Leben er ungezählte Male rückhaltlos anerkannt hat“. Baron Hein je bil pravzaprav prvi deželni šef na Kranjskem, ki je od svojih uradnikov kategorično zahteval znanje obeh deželnih jezikov in ki se je pod njim začel rekrutirati naraščaj političnih uradnikov iz slovenske inteligence prav veliko bolj, kakor poprej. Gosp. pisatelj odveč zatrjuje, da se to lahko dokaže vsak čas z dejstvi in dokumenti, in nasproti drugim glasovom še poudarja, da je po večini stremeča stranka v deželi pobijala barona Heina dejansko zato, ker ga je smatrala za nasprotnika reforme deželnovolilnega reda na široki demokratični podlagi, kar je pač v resnici bil. V verskih vprašanjih je bil Hein jako rezerviran, dasi je visoko cenil pobožnega duha; zato so ga imeli nekaferi za strogo cerkvenega, drugi pa zopet za pristaša prostega nazora o življenju; istina je, da je bil odkritosrčen katolik.

Da je tako ostro občrtana, odkrito samozavestna in kompromisom tako malo dostopna osebnost naletela v življenju tupatam tudi na odpor, je le naravno. Mislim pa — končuje g. pisatelj svoje pietetne liste — da tudi njegovi nekdanji nasprotniki ne bodo ugovarjali reku, ki sem ga postavil na čelo tem vrsticam, in ki jih z njim tudi zaključujem, namreč pomenljivemu reku: Bil je cel mož. x.

Zirka odločb k občinskemu volilnemu redu za Kranjsko. Priredil dr. Bogumil Senekovič, c. kr. okr. komisar. Ponatis iz „Slov. Pravnika“ l. 1915 št. 1. V Ljubljani 1915. Založilo in izdalo društvo „Pravnik“ v Ljubljani.

Priredil se je ta ponatis v posebni knjižici, da je zbirka odločb na razpolago osebito občinskim uradom in volilnim komisijam. Dobiva se v ljubljanskih knjigotržnicah po 50 h za izvod.